

kamieno išskobta lenta. Lenta labai masyvi – 1,44 m ilgio, 8 cm storio šonuose, per vidurį plonesnė – 4 cm, 53 cm pločio. Poliams išskobtos pusapvalės 12x13 cm dydžio skylės. Tarp skylių – 90 cm atstumas. Tai tikriausiai buvo antvandeninė platforma.

Centrinėje gyvenvietės dalyje, ežero dugne susidaręs iki 20 cm storio kultūrinis sluoksnis – angliukai persimaišę su ežero dugno gruntu, organinės nuosėdos, medžio gabaliukai. Šiame sluoksnyje gausu ankstyvos brūkšniuotosios keramikos – masyvių indų šukių su stambiomis grūsto granito priemaišomis molyje. Tarp polių surastos nedidelės trinamosios girkos, nuskilę akmeninio kirvuko ašmenys.

Apie 500 m į V nuo gyvenvietės, 30 m nuo Š ežero kranto, iš 7 m gylio narai mėgėjai ištraukė skobtinį luotą. Luotas buvo nuvežtas į už kelių kilometrų esančią sodybą ir paliktas aplinkos papuošimui. Luoto ilgis – 3,85 m, pertvara dalija jį į dvi dalis – priekinė 2,75 m ilgio, 28 cm gylio, 40 cm pločio; galinė – 72 cm ilgio, 36 cm pločio, 26 cm gylio. Bortų aukštis – 30–35 cm, storis – 2 cm. Bortuose yra keturkampės skylės iš šonų pritvirtinti plūdū-

rams. Dugnas plėkščias – tai liudija, kad luotas vėlyvas, greičiausia – XIX a.

Pagal radinius gyvenvietė datuojama II tūkstantmečio pr. Kr. pabaiga ir priklauso ankstyvajai Brūkšniuotosios keramikos kultūrai. Ji tikriausia vienalaikė su analogiškais bronzos amžiaus polinėmis gyvenvietėmis, paplitusiomis Centrinėje Europoje.

UNDER-WATER ARCHAEOLOGICAL INVESTIGATIONS OF THE ANCIENT SETTLEMENT IN LUOKESAI LAKE

A settlement on piles was found in Luokesai lake (Molėtai district). The remains of it are represented by piles driven into the bottom of the lake and 20 cm layer of culture layer formed on the bottom. At all, 348 piles were registered. Grindstones and a blade of a stone axe were obtained among them. There is an abundance of brushed ceramics in the culture layer. The settlement is dated to the end of the 2nd millennium B.C. and belongs to the Brushed Ceramics culture.

MERKINĖS UOSTO POVANDENINIAI ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI

Zenonas BAUBONIS, Rokas KRANIAUSKAS, Mantas KVEDARAVIČIUS

Duomenų apie spėjamą Merkinės uostą gauta 1992 m. Dzūkijos nacionalinio parko darbuotojai, bevaikščiodami labai nusekusio Nemuno pakrantėmis, pastebėjo molą, vedantį nuo dešiniojo Nemuno kranto į salą, esančią netoli Straujos upelio. Prie salos kyšojo 14 m ilgio,

2,75 m pločio medinio laivo liekanos. Buvo spėjama, jog sala ir molas galėjo sudaryti uostą – užutekį įplaukti laivams. 1569 m. miestui Žygimantas Augustas suteikė magdeburgines teises. XVI–XVII a. Merkinė buvo vienas iš LDK vandens transporto sistemos mazgų.

2000 m. šis laivas buvo inventorizuotas, žvalgytas visas užtekis, Merkio delta bei jo santaka su Nemunu.

Medinio laivo liekanos gulėjo salos R gale, kur nuo Nemuno atsiskiria užtekis. 8,2 m nuo salos R kranto, 1,5 m gilyje, iš upės sunešto smėlio kyšojo 6,61 m ilgio, iki 2,59 m pločio laivo dalis. Ją sudarė keturi 14 cm pločio špantai, išsidėstę kas 60 cm ir septynios 24 cm pločio, 5 cm storio borto lentos. Špantai su borto lentomis sujungti apvaliais mediniais 2,8 cm skersmens kaiščiais. Borto lentos tarpusavyje sujungtos 3,5 cm ilgio kaltos geležies kabėmis, tarpai tarp lentų užkaišyti samanomis.

Žvalgant užtekį 300 m atkarpoje, 2–3 m atstumu nuo salos kranto buvo rasti upės srovės nuplauti 4 špantai ir 2 borto lentos. Greičiausiai aptiktas laivas – vytinė – bus užplaukęs ant seklumos ar sudužęs į salos krantą. Vytinė – dideli, plokščiu dugnu 45–55 m ilgio, 6 m pločio apačioje, iki 8,5 m viršuje, 1 m grimzlės, 140–240 tonų talpos laivai. Vytinė buvo statomos aukštutiniame Nemune. Gera vytinė tarnavo iki 16 m. Šie upiniai laivai atsirado XVI a. ir išliko iki XX a. Spėjama, kad surastas laivas bus iš XVII–XVIII a.

Spėjimai dėl Merkinės uosto šioje vietoje pasirodė neteisingi, nes molas statytas pokario metais, norint didesnį vandens srautą nukreipti centrine Nemuno vaga.

Merkinės uostas lokalizuotas Merkio deltoje, 250 m atkarpoje nuo Merkio–Nemuno santakos. Abiejuose Merkio priekrantėse ryškios prieplaukos vietos – į upės dugną sukalti masyvūs, apie 35 cm skersmens poliai. Gylis Merkyje – 1,5–3 m. 150 m iki santakos surasta laivų pakrovimo vieta – 15 m ilgio, 5 m pločio, 2,5–3 m aukščio beveik iki upės vidurio nuo upės dugno iš akmenų sukrauta prieplauka. Po vandeniu tarp akmenų rasta žiestos XVII–XVIII a. keramikos. 100 m iki santakos, 3 m gilyje, upės viduryje aptiktas sielininkų inkaras. 30 m iki santakos, dešiniajame Merkio krante išlikę stambūs akmenys, viename iš jų įkaltas geležinis žiedas, prie kurio švartuodavosi laivai.

Merkyje rastas uostas sietinas su Merkinės miestelio klestėjimo laikotarpiu – XVII–XVIII a.

UNDER-WATER ARCHAEOLOGICAL INVESTIGATIONS IN MERKINĖ PORT

On the under-water archaeological investigation, an inventory of the ship, found in 1992, had been carried out, the delta of the Merkys river and its confluence with the Nemunas were surveyed. In the delta of the Merkys, Merkinė port, consisting of wooden piles and the stone landing-stage, was localized. Fragments of ceramics dated to the 17th–18th centuries and an anchor of raftsmen were found.